

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาเอกสารพร้อมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทำให้เกิดพื้นฐานของความคิด นำไปสู่กรอบแห่งแนวการวิจัย และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษา วิเคราะห์ อภิปรายผลการวิจัยจึงขอเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

- 2.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา
- 2.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาพ.ศ. 2539
- 2.3 แนวการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 2.4 บทบาทโรงเรียนประถมศึกษาและคณะกรรมการโรงเรียน
- 2.5 บทบาทชุมชนต่อโรงเรียนประถมศึกษา
- 2.6 ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา
- 2.7 ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร
- 2.8 การเรียนการสอน
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา

ในปี พ.ศ.2454 กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้จัดการศึกษาเบื้องต้นให้กับราษฎรได้เล่าเรียนทั่วราชอาณาจักร ร่วมกับกระทรวงนครบาลตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาขึ้น เรียกชื่อว่า “กรรมการตำบล” ประกอบด้วยกรรมการ 3 คน คือ กำนัน หรือหัวหน้าตำบล 1 คน อธิการวัดใดวัดหนึ่งในตำบล 1 คน และแพทย์ประจำตำบลอีก 1 คน เป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดการศึกษามีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนประชาบาล ชักนำให้เด็กเข้าโรงเรียน หาครูสอน หาเงินเลี้ยงโรงเรียนและบำรุงโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521) ต่อมาในรัชกาลที่ 6 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เป็นพระราชบัญญัติประถมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ที่บังคับให้เด็กไทยต้องเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาตั้งแต่อายุ 7 ปีเต็มหรือย่างเข้าปีที่ 8 จนอายุได้ 14 ปีเต็ม (ภิญโญ สาร, 2519) และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน

การดำเนินการทางการศึกษาประเภทใดผ่านทาง “กรรมการศึกษา” และได้กำหนดหน้าที่ กรรมการศึกษาไว้ในมาตรา 30 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 30 ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งกรรมการศึกษาอันประกอบด้วยบุคคลที่สมควร หรือผู้ที่นับหน้าถือตาก็ได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจจากอุปราชหรือสมุหนายกแล้วหน้าที่ของ กรรมการศึกษามีดังนี้

1) ในส่วนโรงเรียนประเภทที่ประชาชนตั้งให้เป็นผู้ตรวจตราดูแลงบประมาณ บัญชีเงิน ของโรงเรียนปีละครั้ง และตรวจสอบว่าโรงเรียนอยู่ดีหรืออย่างไร

2) ในส่วนโรงเรียนประเภทที่นายอำเภอตั้งให้เป็นผู้ช่วยนายอำเภอหรือแบ่งเบาหน้าที่ ส่วนใดส่วนหนึ่งของนายอำเภอ ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำดั่งนั้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2464: 260)

ต่อมาได้มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และประกาศใช้ พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 แทน ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับกรรมการศึกษาได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยโรงเรียนประเภท ส่วนที่ 3 การควบคุมโรงเรียนประเภท มาตรา 38 และมาตรา 39 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการศึกษา ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้ง และถอนกรรมการศึกษาได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 39 กรรมการศึกษามีหน้าที่

1) รับปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการศึกษา

2) ตรวจตราดูแลงบประมาณ บัญชีเงินและสอดคล้องความเป็นไปของโรงเรียนประถมศึกษา ที่ประชาชนจัดตั้ง

3) ช่วยเหลือนายอำเภอ ในส่วนโรงเรียนประเภทที่นายอำเภอจัดตั้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2537)

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 โรงเรียนประเภทได้โอนมาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2523 : 22-30) รัฐมนตรีนโยบายที่จะให้ ชุมชนมีบทบาทร่วมในการวางแผน และกระทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนมากขึ้นกระทรวงศึกษา ธิการจึงได้ออกระเบียบว่าด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2525 โดยในระเบียบมีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ ศึกษาดังนี้

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการประจำโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนละอย่างน้อยจำนวน 5 คน แต่ไม่เกิน 15 คน

ข้อ 11 คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและ
กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 2) แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการ
เพื่อพัฒนาโรงเรียน
- 3) เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หน่วยงานและส่วน
ราชการเพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชนหน่วยงานส่วนราชการและ
การพัฒนาท้องถิ่น
- 4) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการศึกษา
ประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย (สนอง เกรือมาภ, 2537)

2.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และ
โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 3/2539 เมื่อ
วันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2539 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดระเบียบว่าด้วย
คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน
ประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ”

ข้อ 2 ให้ยกเลิก “ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษา
ประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ”

ข้อ 3 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

คณะกรรมการโรงเรียน หมายถึง คณะกรรมการโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

กรรมการ หมายถึง กรรมการในคณะกรรมการโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ หมายถึง คณะกรรมการการประถมศึกษา
กิ่งอำเภอด้วย

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หมายความว่ารวมถึง หัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ ด้วย

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการโรงเรียนทุกโรงเรียน อย่างน้อยโรงเรียนละเก้าคน และไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย สาม ส่วนเท่ากันดังนี้

- (1) ผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียน
- (2) ผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่าของนักเรียน
- (3) ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน ผู้นำทางศาสนา บุคคลในองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือข้าราชการอื่นที่ไม่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ให้ผู้บริหารโรงเรียนประชุมข้าราชการครูในโรงเรียน กำหนดจำนวนและคัดเลือกกรรมการทั้งสามส่วน เสนอรายชื่อให้ประธานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

หากโรงเรียนใดมีจำนวนครูไม่ครบสัดส่วนตามที่กำหนด ให้เสนอกรรมการในส่วนอื่นเพิ่มเติมจนครบตามจำนวนตามวรรคแรก

ให้คณะกรรมการโรงเรียน เลือกกรรมการคนหนึ่งใน (2) หรือ (3) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน และให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

ข้อ 6 สำหรับสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ให้อำนาจหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาและคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ข้อ 7 คุณสมบัติทั่วไปของกรรมการ

- (1) เป็นผู้สนใจการพัฒนาการศึกษา
- (2) เป็นผู้มีความประพฤติดี
- (3) มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

ข้อ 8 ให้คณะกรรมการโรงเรียนมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี ภายในหกสิบวันก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการตาม ข้อ 5 เพื่อให้คณะกรรมการโรงเรียนคณะใหม่รับมอบงานต่อจากวันครบวาระของคณะกรรมการโรงเรียนคณะเดิมได้

ข้อ 9 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ออกตามวาระ และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกก็ได้
- (2) ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนอื่น สำหรับกรรมการที่มาจากผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียน
- (3) ตาย

- (4) ลาออก
- (5) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (6) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (7) ได้รับโทษจำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (8) คณะกรรมการประมติดศึกษาอำเภอจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามมีมติให้ออกตามข้อเสนอของคณะกรรมการโรงเรียนนั้นๆ ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียน

ข้อ 10 ในกรณีที่ตำแหน่งใดว่างลงและมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่าเก้าสิบวันให้ดำเนินการตาม ข้อ 5 เพื่อให้ได้มาและแต่งตั้งกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ว่างลงแล้วแต่กรณี และให้ผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

ข้อ 11 คณะกรรมการโรงเรียนมีหน้าที่

- (1) กำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน
- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
- (3) ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน การแสวงหาและให้ความสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนวิทยาการภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งในและนอกโรงเรียน
- (4) รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- (5) ประสานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้มีการให้บริการจากโรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- (6) แต่งตั้งที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการเพื่อดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย

ข้อ 12 ให้มีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนอย่างน้อยปีละครั้งแล้วรายงานให้หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทราบ การดำเนินการประชุมคณะกรรมการโรงเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการโรงเรียนนั้นๆกำหนด

ข้อ 13 ให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวัน นับแต่วันประกาศใช้ระเบียบนี้

คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525 ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบนี้

ข้อ 14 ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติรักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

2.3 แนวการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2.3.1 แนวการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

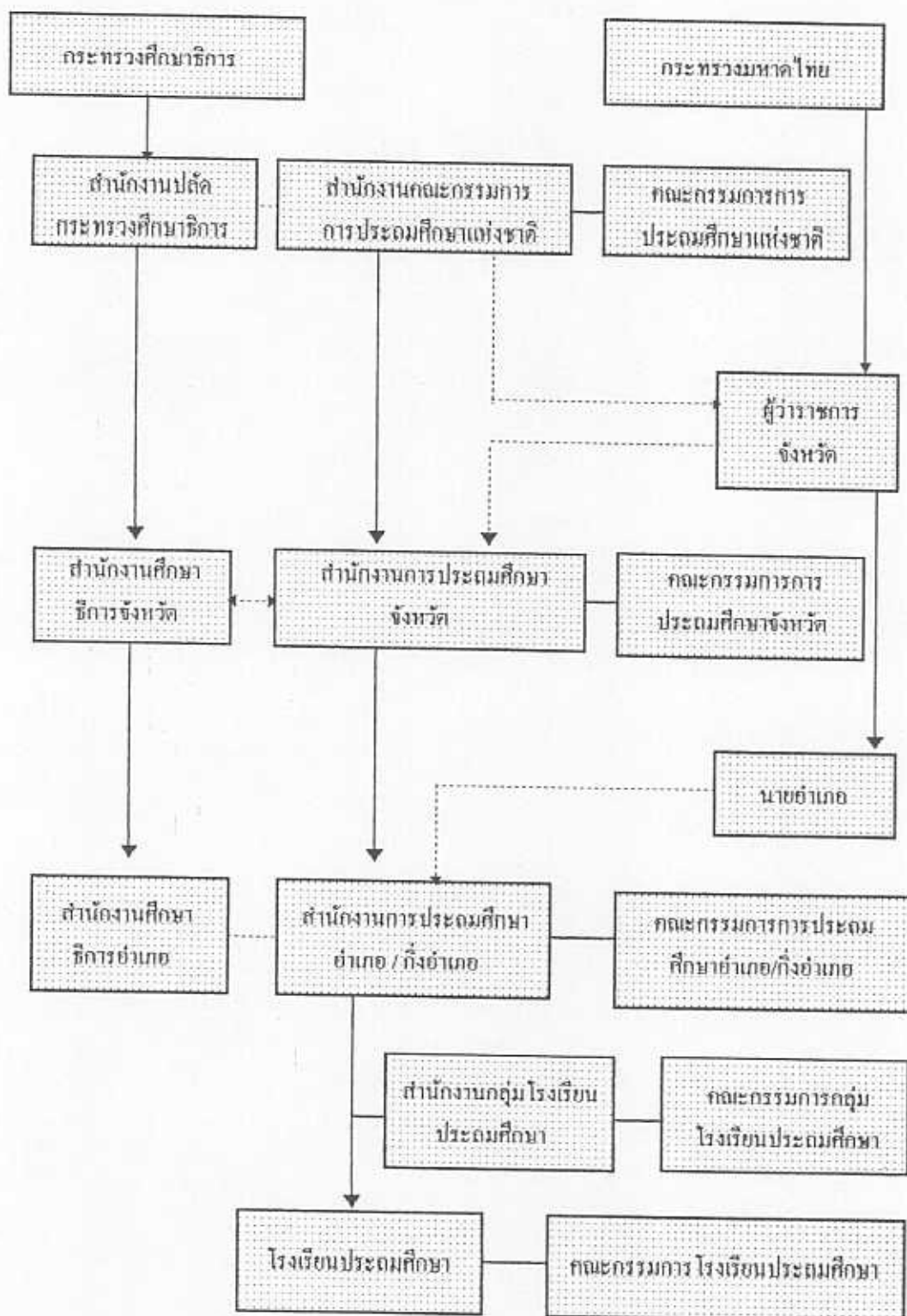
เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญของบ้านเมืองได้พัฒนาไปเร็วมาก สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกันเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ มีสติปัญญา สามารถพัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชน สังคมประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าพร้อมกับยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวและชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกจึงได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้โดยสรุปดังนี้

- 1) ให้ลูกหลานของคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาคัดต่อกัน 12 ปี
- 2) ให้เด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี ได้เข้าเรียนชั้นอนุบาลอย่างครบถ้วนตลอดทั้งเด็กชายและเด็กหญิงระหว่าง 6 - 11 ปี ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
- 3) เยาวชนอายุระหว่าง 15 - 17 ปี ที่ตกค้างและเร่ร่อนอยู่ทั่วประเทศไม่มีโอกาสได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายหรืออาชีวศึกษาคอนตัน เนื่องจากความยากจนให้นำเยาวชนเหล่านี้มาเรียนต่อในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาสังคมและพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นแรงงานที่มีฝีมือในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป
- 4) ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสร้างนิสัยให้รับผิดชอบให้สูงขึ้น
- 5) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาโดยเป็นกรรมการโรงเรียนและเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียน หรือกิจกรรมของโรงเรียน
- 6) ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและพัฒนาโรงเรียน ได้แก่การพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่น สวยงาม และจัดหาอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรี และสื่อการเรียนการสอนครบถ้วน

- 7) ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์พัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานและให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาแบบให้เปล่า 12 ปี แก่คนยากจน
- 8) พัฒนาครูให้มีคุณภาพและแก้ไขปัญหาคูหาครูขาดแคลน ตลอดทั้งเร่งจัดสวัสดิการเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครู
- 9) จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพื่อให้ประชาชนและผู้บริหารโรงเรียนได้ร่วมกันพิจารณาใช้เข้าตามความจำเป็นและตามความต้องการของท้องถิ่น
- 10) พัฒนาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีและวิทยาลัยประมงทั่วประเทศให้เป็นวิทยาการสำหรับลูกหลานเกษตรกรได้เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
- 11) พัฒนาพระสงฆ์และส่งเสริมการบูรณะวัดให้มีความสงบ ร่มรื่นและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจของชุมชน
- 12) ส่งเสริมทำนุบำรุงรักษา และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่ค้ำจุนของชาติ

2.2.2 แนวการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 มีฐานะเทียบเท่ากรมสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้โอนโรงเรียนประชาบาลในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติการจัดระบบบริหารการประถมศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคณะกรรมการและส่วนที่เป็นสำนักงาน ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเรียกว่า “การบริหารโดยองค์คณะบุคคล” ดังนั้นลักษณะโครงสร้างของการบริหารจึงเป็นลักษณะพิเศษไม่เหมือนหน่วยราชการอื่น คือ มีการบริหารในรูปของคณะกรรมการจัดการบริหารแบบการกระจายอำนาจความรับผิดชอบไปที่ จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน มีโครงสร้างการบริหารงานดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างและระบบบริหารการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

การบริหารการศึกษาส่วนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย

1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดมาตรฐานทางวิชาการ อาคารสถานที่และค่าใช้จ่ายของโรงเรียน การแต่งตั้งผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2) คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการฝึกหัดครู อธิบดีกรมวิชาการ อธิบดีกรมสามัญศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เลขาธิการ ก.ศ. ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณหรือผู้แทน ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน 6 คน ข้าราชการครูผู้สอนซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้แทนข้าราชการครู จำนวน 12 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ

ด้วยระบบการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นแบบการบริหารงานโดย "คณะกรรมการ" จึงมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการบริหารงานโดย "คณะกรรมการ" เอาไว้อย่างหลากหลาย เช่น ประพันธ์ สุริหาร (2533) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการบริหารโดยคณะกรรมการไว้ดังนี้

ข้อดีของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

- 1) เป็นการตัดสินใจที่ดีโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่ม (Better decision through group deliberation)
- 2) เป็นประโยชน์ในการร่วมมือประสาน (Coordination of work)
- 3) ช่วยให้การปฏิบัติงานเข้ากันได้ดี (Securing cooperation in execution)
- 4) เป็นประโยชน์สำหรับฝึกฝนตัวบุคคล (Training of participants)

ข้อเสียของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

- 1) เป็นการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย (Waste of time and money)
- 2) อาจมีอันตรายเนื่องจากการตัดสินใจผิดพลาด ที่เป็นลักษณะประนีประนอมมากกว่าเหตุผล (Danger of compromise)
- 3) เป็นการยากที่จะกำหนดความรับผิดชอบ (Difficulties in placing responsibility)

4) ก่อให้เกิดความล่าช้าและไม่สามารถหาข้อยุติ (Delay and indecision)

5) อาจถูกครอบงำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Domination by one individual)

ประยูร อาษานาม (2541) ได้กล่าวถึงการทำงานในรูปของคณะกรรมการไว้ว่า การทำงานเป็นทีมมีหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วลักษณะการทำงาน ถ้ามีประสบการณ์ในการทำงานในรูปคณะกรรมการก็จะสามารถประยุกต์ไปใช้กับคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่นๆได้

คณะกรรมการ (Committee)

รูปแบบของทีมงานประเภทหนึ่งที่พบมากคือ คณะกรรมการ ในปัจจุบันนี้การทำงานโดยองค์คณะบุคคลได้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้บริหารส่วนมากจะใช้เวลาไม่น้อยกับการปฏิบัติงานในฐานะกรรมการหรือประธานของคณะกรรมการต่าง ๆ คณะกรรมการมักจะเป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือชั่วคราว และคณะกรรมการถาวรหรือประจำซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานจะขาดเสียไม่ได้

ข้อดีของการทำงานในรูปคณะกรรมการ

1) การประสานความคิดเห็น (Combined opinion) คณะกรรมการที่ประชุมร่วมกันส่วนแล้วแต่มีประสบการณ์ ภูมิหลัง และความสามารถของตนเอง เมื่อได้นำสิ่งเหล่านี้มาแลกเปลี่ยนสังเคราะห์และประมวลเข้าด้วยกันก็จะให้ได้ความคิดที่เป็นประโยชน์ไม่ว่าสำหรับการแก้ปัญหา การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการตัดสินใจ

2) การประสานงานและความร่วมมือ (Coordination and cooperation) การแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ปัญหาที่คณะกรรมการแต่ละคนได้เคยพบ และแนวทางในการแก้ปัญหาจะทำให้คณะกรรมการมีความใกล้ชิดกันพร้อมที่จะประสานงานกันและความร่วมมือในการดำเนินงาน

3) การพัฒนานักบริหาร (Executive development) การมีโอกาสร่วมเป็นคณะกรรมการเป็นพื้นฐานที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งในการฝึกฝน เช่น ผู้บริหาร กรรมการแต่ละคนจะมีโอกาสในการเรียนรู้วิธีการตัดสินใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น วิธีการคิดและการเสนอความคิดและอื่นๆมากมาย ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสอันดีสำหรับการฝึกฝนเป็นผู้บริหารในโอกาสต่อไป

4) ความต่อเนื่อง (Continuity) คณะกรรมการประจำจะช่วยให้ภารกิจขององค์กรหรือหน่วยงานดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อกรรมการคนใดคนหนึ่งพ้นวาระไปก็จะมีคนแต่งตั้งคนใหม่เพิ่มเติม นโยบายและแนวดำเนินงานขององค์กร ก็จะดำเนินต่อไป

5) ตัวแทนของหน่วยงาน (Representation) คณะกรรมการจะเป็นแนวความคิด ความสนใจ ประสิทธิภาพ ภูมิหลังหรือตัวแทนของกลุ่ม เมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการก็จะเป็นที่รวมของสิ่งทั้งหลายดังกล่าว ประการสำคัญก็คือจะเลือกหรือแต่งตั้งกรรมการที่มีความรู้ความสามารถได้หรือไม่ ในบางครั้งคณะกรรมการจะเป็นตัวแทนของหน่วยงาน เช่น คณะกรรมการมหาวิทยาลัย คณะกรรมการประณตศึกษาอำเภอ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้เป็นตัวแทนของหน่วยงาน และมีบทบาทสำคัญในการบริหารอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการทำงานในรูปคณะกรรมการก็มีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ คือ

1) ความสิ้นเปลืองด้านเวลา (Time) การเชิญคณะกรรมการเข้าประชุมต้องใช้เวลา การประชุมกรรมการแต่ละคนก็แสดงความคิดเห็น ไฉมนำให้กรรมการคนอื่นคล้อยตามหรือเห็นด้วยกับความคิดของตน ยิ่งในกรณีที่มีความขัดแย้งในการแสดงความคิดเห็นยิ่งจะใช้เวลาในการชี้แจง ดังนั้นในการตัดสินใจในบางเรื่องจึงล่าช้าซึ่งเรามักจะพบเห็นกันบ่อยๆ

2) ความสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย (Cost) การประชุมของคณะกรรมการต้องใช้เวลา เวลาทั้งหมดก็ต้องมีค่า ถ้าคำนวณเป็นตัวเงินแล้วจะสิ้นเปลืองมาก เช่น ค่าเบี้ยประชุม สิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม ถ้าคิดว่าจะใช้เวลาในการประชุมไปใช้ทำงานอื่นจะได้งานไม่ใช่น้อย

3) ความจำกัดของประสิทธิผล (Limited effectiveness) การปฏิบัติงานของคณะกรรมการจะมีประสิทธิภาพในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ แต่ถ้าในการปฏิบัติงานแล้วคณะกรรมการจะทำได้เช่นเดียวกับการปฏิบัติงานรายบุคคล

4) การไม่ยอมรับผิดชอบอย่างเต็มที่ (Devided responsibility) ในทางทฤษฎีแล้วการตัดสินใจของคณะกรรมการทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจจะมีกรรมการบางคนไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น จึงไม่ยอมรับผิดชอบ ดังที่เรามักจะทราบข่าวว่ารัฐมนตรีบางคนไม่เห็นด้วยกับมติคณะรัฐมนตรี และเรื่องในทำนองเดียวกันนี้มักจะเกิดขึ้นบ่อยๆกับคณะกรรมการอื่นๆ ความผิดพลาดหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของกรรมการไม่ใช่ของกรรมการคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนจึงเป็นเรื่องปิดความรับผิดชอบซึ่งผิดหลักการ

5) การประนีประนอมข้อเสนอแนะ (Compromise recommendations) ข้อเสนอแนะข้อสรุปจากคณะกรรมการมักจะไม่เป็นเอกฉันท์ จะเป็นเพียงการประนีประนอม เพราะสมาชิกหรือกรรมการแต่ละคนมักจะผ่อนหนักผ่อนเบาในการได้แย้งให้ความเห็นให้ความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งยึดถือหลักของความร่วมมือและการประสานงาน

6) ความตึงเครียดของความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างกรรมการ (Strain on interpersonal relationships) ในการประชุมคณะกรรมการจะมีการตอบโต้กันทางวาจาและความคิด อาจนำไป

คู่ความขัดแย้ง และมีปัญหาระหว่างบุคคลได้ ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กรนี้เมื่อทำงานด้วยกันในฐานะที่ไม่ใช้กรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบจัดการศึกษาถึง 3 ระดับ คือ ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น (โรงเรียนขยายโอกาสฯ) มีแนวโน้มในการจัดการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1) จัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาให้กับลูกหลานที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ขวบ ให้มีการพัฒนาทุกด้านเต็มตามศักยภาพโดยจัดเตรียมห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ ของเล่น อาหารกลางวัน และอาหารเสริม(นม)และครูผู้อบรมเลี้ยงดูให้มีความพร้อม โดยการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่น

2) จัดให้มีกรรมการโรงเรียนพร้อมทั้งให้หน่วยงานหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนพร้อมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

3) ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารและการนิเทศการศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนสามารถบริหารงานได้ ด้วยความคล่องตัว และให้มีกรรมการโรงเรียนกลุ่มบุคคลองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ

2.4 บทบาทโรงเรียนประถมศึกษาและคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา

2.4.1 บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่บทบาทต่อการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้ความคิดมีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ดีงาม โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนของชุมชน และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนกระจายอยู่ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการพัฒนาลูกหลานของชุมชน ให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีทักษะในการทำงานมีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ดีงาม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนเป็นกำลังในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าโดยลำดับ

โดยบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) บทบาทหน้าที่โดยตรง

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางราชการ ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1)งานวิชาการ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดหาวัสดุสื่อการเรียนการสอน สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การวัดผลประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

(2)งานบุคลากร ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับด้านบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ พนักงานภารโรง ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษา และจัดสวัสดิการให้บุคลากรอยู่ได้อย่างมีความสุข ตลอดจนการลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่บุคคลที่มีความผิดหรือปฏิบัติหน้าที่ด้อยประสิทธิภาพ

(3)งานกิจการนักเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การรับนักเรียนเข้าใหม่ การให้บริการด้านต่างๆแก่นักเรียน ตลอดจนการจำหน่ายนักเรียนออกจากโรงเรียน และติดตามดูความสำเร็จของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว

(4)งานธุรการ การเงินและพัสดุ ดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานการเงินของโรงเรียนทุกประเภท และดำเนินการเกี่ยวกับพัสดุของโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

(5)งานอาคารสถานที่ ดำเนินการเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษา ให้ใช้การได้อยู่เสมอ

(6)งานความสัมพันธ์กับชุมชน ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงผู้ปกครอง นักเรียน วัด องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้บุคคลหรือชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียน และโรงเรียนได้ให้บริการแก่ชุมชนเป็นต้น

2) บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการสนับสนุนการดำเนินงาน ของคณะกรรมการโรงเรียน

(1) งานเลขานุการคณะกรรมการโรงเรียน

เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำหน้าที่ธุรการของคณะกรรมการโรงเรียนโดยเฉพาะ ประกอบด้วย

ก. งานทะเบียนประวัติคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ

ข. งานธุรการการประชุม

ค. งานดำเนินการตามมติที่ประชุม

ง. งานความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชน

(2) งานประสานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน

เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้คณะกรรมการโรงเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทหน้าที่ที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 กำหนดไว้ได้แก่

ก. การประสานงานให้คณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน

ข. การปรับปรุงแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ตามความเห็นชอบ ของคณะกรรมการโรงเรียน

ค. การอำนวยความสะดวก กระตุ้น เร่งเร้า ให้คณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบแล้ว

ง. เปิดโอกาสให้คณะกรรมการโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน

จ. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้าน การเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และความต้องการของวิทยากรหรือบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น มาร่วมให้การศึกษาแก่นักเรียน

ฉ. รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่ง ครั้ง

ช. ประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นที่คณะกรรมการโรงเรียนเชิญชวนเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียน

ซ. จัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เป็นแหล่งบริการด้านวิชาการและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

ณ. บุคลากรของโรงเรียนออกไปร่วมพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

ญ. จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ฎ. ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการเฉพาะกิจที่คณะกรรมการโรงเรียนแต่งตั้ง

2.4.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน

กรรมการโรงเรียนประถมศึกษา คือ คณะบุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการโรงเรียนจากประธานคณะกรรมการ

ประถมศึกษาอำเภอ ตามที่โรงเรียนได้เสนอชื่อซึ่งโดยทั่วไปแล้วคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่ 3 ลักษณะ

- 1) บทบาทหน้าที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไป
- 2) บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539
- 3) บทบาทการพิจารณาการประกันคุณภาพโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

- 1) บทบาทหน้าที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไป
 - (1) เป็นตัวแทนแจ้งความเคลื่อนไหวของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ให้ประชาชนทั้งหลายได้รับรู้
 - (2) สร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ประชาชนในชุมชนพร้อมทั้งประสานงานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
 - (3) เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
 - (4) ช่วยเหลือและประสานการช่วยเหลือกับชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนหรือของโรงเรียน
- 2) บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 ดังนี้
 - (1) กำหนดนโยบาย และแผนแม่บท แผนพัฒนาโรงเรียน
 - (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
 - (3) ให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน และงบประมาณของโรงเรียน แสวงหาและให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งในและนอกโรงเรียน
 - (4) รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง
 - (5) การประสานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและให้มีการใช้บริการจากโรงเรียนให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(6) แต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงาน อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย

3) บทบาทคณะกรรมการโรงเรียนกับการประกันคุณภาพโรงเรียน

การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน หมายถึง การรับรองมาตรฐานของโรงเรียนว่ามีความพร้อมในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนควรมีบทบาทในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการประกันคุณภาพนักเรียนทั้งด้านปัจจัยการศึกษา กระบวนการบริหาร กระบวนการสอน กระบวนการนิเทศและผลผลิตทางการศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของสังคม

(2) เสริมแรงจูงใจและผลักดันให้โรงเรียนเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการสร้างกลไกในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนควบคู่กับการดูแลให้นักเรียนได้รับบริการการศึกษาตามศักยภาพของแต่ละคน

(3) รับรองคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2.5 บทบาทของชุมชนต่อโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนสอดคล้องดูแล เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้า

องค์กรต่างๆ ในชุมชนที่มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา นับแต่บ้านซึ่งเป็นสถานศึกษาที่แห่งแรกในการหล่อหลอมเบื้องต้นแก่เด็ก วัดซึ่งมีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลโรงเรียนมานานแล้ว สื่อมวลชนซึ่งมีบทบาทสนับสนุนโรงเรียนและองค์กรเอกชน ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งการศึกษาด้วย ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไป

1) บ้าน : แหล่งหล่อหลอมเบื้องต้นแรก

บ้านเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญที่สุดต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ก่อนที่เขาจะได้เข้ามาโรงเรียนเพราะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง แต่ถ้าบ้านใดจัดสภาพแวดล้อมไม่ดีบ้านขาดความอบอุ่น พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน พ่อ แม่ ญาติพี่น้องขาดคุณธรรมจริยธรรม เหล่านี้อาจจะหล่อหลอมเด็กให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่สังคมต้องการ จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาที่จะต้องใช้วิธีการทางการศึกษา มาช่วยขัดเกลาฝึกอ่าน เด็กเหล่านี้เพื่อให้เขาได้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

บ้านจึงมีบทบาทสำคัญต่อโรงเรียนประถมศึกษามานานนับตั้งแต่การเตรียมเด็กซึ่งเป็นเสมือนปัจจัยป้อนเข้า (Input) ที่จะทำให้โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการผลิต (Process) การเกิดผลผลิต (Output) ออกมาเป็นพลเมืองที่ดี บทบาทที่สำคัญของบ้านอีกประการหนึ่งเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญเพราะบ้านบางแห่งเป็นแหล่งของทรัพยากรซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือวัสดุอุปกรณ์ที่โรงเรียนประถมศึกษาสามารถใช้เป็นแหล่งความรู้ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน

2) วัด : ความสัมพันธ์อันยาวนาน

โรงเรียนประถมศึกษาของไทยกับวัดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาแต่โบราณกาลก่อนที่จะมีการจัดการศึกษาเป็นระบบโรงเรียน เด็กๆ โดยเฉพาะชายได้ศึกษาเล่าเรียนกับพระในวัดเพื่อให้รู้หนังสือและวิชาความรู้พิเศษต่างๆ เมื่อมีการจัดตั้งโรงเรียนแทนวัด โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในที่ของวัดระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงทางการบังคับมาตรฐานอยู่ยังคือนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยสอน แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังมิโรงเรียนบางโรงเรียนให้พระสอนอยู่ในเรื่อง ศีลธรรม จริยธรรม และนอกจากนั้นในบางโรงเรียนมีการก่อสร้างอาคารเรียนวัดก็แบ่งปัจจัยมาช่วยในการสร้างอาคารเรียนวัดยังมีความสำคัญต่อโรงเรียนประถมเป็นอย่างมากเนื่องจากชุมชนยังให้ความเคารพนับถือพระอยู่มากวัดจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อโรงเรียนมากทั้งในด้านการช่วยสอน การให้ทุนก่อสร้างอาคาร ทุนการศึกษา และการชักจูงให้ชุมชนยอมรับหรือไม่ยอมรับโรงเรียน

3) สื่อมวลชน : สื่อที่ไม่ควรมองข้าม

สื่อมวลชนมีบทบาทที่สำคัญตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันโดยมีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันบ้างดังนี้ นูญเล็ค สุกคิลิก โดยสรุปแนวคิดของ เลอร์นเนอร์ (Learner) เกี่ยวกับสื่อมวลชนว่า ระบบการสื่อสารในสังคม โบราณนั้นระบบการสื่อสารเป็นแบบการติดต่อโดยอาศัยปากเปล่า (Oral communication) การแลกเปลี่ยนข่าวสารจัดทำอยู่ในเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเพียงส่วนน้อย เนื้อหาข่าวส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับระเบียบข้อบังคับ ความประพฤติของสมาชิกภายในกลุ่มและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกลางในการติดต่อสื่อสารมักจะมีตำแหน่งทางสังคมสูงโดยการติดต่อสื่อสารสมัยใหม่เป็นแบบอาศัยสื่อกลาง (Mediated systems)

ข่าวสารข้อมูลที่มาจากสื่อมวลชนมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างชุมชนสนใจที่จะร่วมสนับสนุนหนี้ย่างจากโรงเรียนประถมศึกษาได้เพราะในการนำเสนอมีทั้งภาพบวกและภาพลบ ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาจึงควรนำสื่อมวลชนมาเป็นประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนการสร้างแต่สิ่งที่ดีในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนและวงการศึกษาเพื่อมุ่งใจให้ชุมชนมาช่วยพัฒนาโรงเรียน

4) องค์การเอกชน : กำลังสำคัญของการพัฒนา

โรงเรียนประถมศึกษาได้รับความร่วมจากภาคเอกชนในหลายด้านด้วยกันองค์การเอกชนบางแห่งได้ช่วยจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนให้กับโรงเรียน ในยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาของไทยโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องยิ่งในการที่จะได้รับความช่วยเหลือความร่วมมือจากองค์กรเอกชนเพราะองค์การเอกชนมีมุมมองและกระบวนการทำงานที่แตกต่างไปจากหน่วยงานของรัฐ การได้ผสมผสานกันสิ่งที่ดีต่างกันจะเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 ขุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

วิถีชีวิตของสังคมไทยกับการศึกษามีความผูกพันต่อกันมาเป็นเวลาช้านานแต่เดิมเราจะเรียนหนังสือกันที่วัดมีพระสงฆ์เป็นครูสอน ซึ่งต่อมารัฐบาลได้เห็นความสำคัญจึงได้ตราเป็นกฎหมายโดยกำหนดให้ลูกหลานที่มีอายุย่างเข้าปีที่แปด ต้องเข้าเรียนทุกคน พร้อมกับได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ทุกท้องถิ่นของประเทศไทย คนไทยต่างรู้จักกันดีในนามของ “ โรงเรียนประชาบาล ” ซึ่งหมายถึงโรงเรียนของประชาชน โดยประชาชนร่วมกันสร้างร่วมกันดูแลรักษา ช่วยเหลือ สนับสนุน และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีความมุ่งหวังต่อการส่งลูกเข้าโรงเรียนประชาบาล เพียงเพื่อให้ “ อ่านออกเขียนได้ ” เท่านั้น

แต่ในปัจจุบันแนวความคิดของคนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ต่างก็เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ต่อการพัฒนาลูกหลานและความจำเป็นที่ต้องนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมากโดยเฉพาะในอนาคตความเจริญทั้งหลายจะพึ่งพาอาศัยของความรู้เป็นหัวใจสำคัญทั้งสิ้น การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศ ที่สำคัญที่สุดผู้คนในสังคมใด ประเทศใดได้รับการศึกษาสูงมากจะฉลาดมาก สังคมนั้น หรือประเทศนั้นจะเจริญรุ่งเรืองเป็นผู้นำและเป็นมหาอำนาจในที่สุด ในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดส่วนใหญ่โดยการศึกษาจะกลายเป็นประเทศที่ล้าหลัง เศรษฐกิจตกต่ำผู้คนมีชีวิตอยู่ด้วยความแร้นแค้นยากจน ต้องขอความช่วยเหลือจากประเทศที่เจริญรุ่งเรืองหรือพัฒนาแล้ว ดังนั้นชุมชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน

นโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนเป็นเสมือน “ เข็มทิศ ” ที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้แผนการพัฒนาโรงเรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการ

ของท้องถิ่น คณะกรรมการโรงเรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540) นอกจากนั้นการที่โรงเรียน มีบุคลากรครูผู้สอนครบตามเกณฑ์ หากขาดแคลนครูให้ครูที่เกษียณอายุ หรือผู้มีปัญหาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน โดยให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ หรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และควรจัดให้มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชน มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษา (แนวทางปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2539 - 3540 ข้อ 5,6,8) ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องให้ประชาชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น (การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ข้อ 2.6 ของกระทรวงศึกษาธิการ.2538) เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพิ่มมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ การเขียนหลักสูตรหรือกิจกรรมต่างๆออกมาใช้ก็เพื่อให้ท้องถิ่นดำเนินการตามรูปแบบเหล่านั้นโดยลืมนึกไปว่า สภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้น มีปัจจัยและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป การจัดการศึกษาจึงไม่สนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรเท่าใดนัก แต่โดยความเป็นจริงแล้วยังมีรูปแบบอีกหลายรูปแบบในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุผล ดังกล่าวที่ว่า “ จะไม่เสนอว่าเรากำลังตอบทุกอย่างในการแก้ปัญหาของการพัฒนาหรือเรากำลังเน้นเส้นเดียวที่ตรงไปเป้าหมายแห่งความสำเร็จในการพัฒนา ” จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อว่า “ ในวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ว่างเปล่ามีศักยภาพและพลังสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาอยู่แล้ว ” (กาญจนา แก้วเทพ.2527) ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษา ด้านระดมสรรพกำลังในสังคมเพื่อการศึกษา ทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ องค์กรเอกชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน (แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 2540 - 2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ) ประกอบกับประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ปี พุทธศักราช 2540 ซึ่งให้ความสำคัญของการศึกษาต่อการได้รับการศึกษาของประชาชนอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้ และ ปฏิักฝึ้งจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540) จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในอนาคดล้วนแล้วแต่มีแนวโน้มที่จะให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งสิ้น แนวนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2541 ด้านการปฏิรูประบบบริหารมุ่งเน้นการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการและการพัฒนาวิชาการไปสู่จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา โดยเน้นการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล และการมีส่วนร่วมของชุมชน วางมาตรการที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหาร ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นปรับปรุงระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบันและดูแลในการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ในทุกระดับ เน้นการกำกับ ติดตาม ดูแล ให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษา และให้เกิดผลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อการศึกษานับวันแต่จะมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของผู้คนในทุกสังคม ทุกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อความเจริญของสิ่งอื่นๆ ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพโดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

2) ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษาให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นให้ได้ประสบความสำเร็จ

3) ร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ทางโรงเรียนจัดให้

4) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบจัดตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนกิจกรรมต่างๆที่ทางโรงเรียนจัดให้มี เป็นต้น

5) ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนหากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ก็เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามาและอุปสรรคร่วมกัน

6) สร้างความภาคภูมิใจในผลงาน การพัฒนาการศึกษาด้วยกัน โดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน และร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับตลอดมา

องค์กรท้องถิ่นชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาด้วยอีกองค์กรหนึ่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. เป็นองค์กรท้องถิ่นตาม ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนในลักษณะดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประชาชนในท้องถิ่นที่สมาชิกของ อบต. อาจได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการโรงเรียนด้วย ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนได้

2) ทำหน้าที่ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการประกอบอาชีพและพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่งผลถึงการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนด้วย โรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพเพื่อพัฒนา และให้ความรู้กับนักเรียนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้

3) การคุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของ อบต. และชุมชน ซึ่งเรื่องดังกล่าวสามารถนำมาให้การศึกษาในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังค่านิยมให้มีความรักหวงแหนและรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับนักเรียนและชุมชนได้

4) การออกข้อบัญญัติสภาตำบลเพื่อให้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือปฏิบัติในส่วนนี้ ถ้าข้อบัญญัติสภาตำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะของการสร้างสรรค์ควรนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือศึกษาที่ โรงเรียนด้วยเพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมด้วย

ดังนั้นการที่ชุมชนจะยึดเอาโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ชุมชนจะต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของการศึกษาตลอดทั้งร่วมมือ ร่วมใจกันเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ

2.7 ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร

เมื่อพิจารณาแนวดำเนินการ ที่หลักสูตรแม่บทเน้นในปัจจุบันประการหนึ่ง คือ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้ปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนว่า ในระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้กับสังคม ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียนลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความเหมาะสมของตน เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง ทั้ง 3 ระดับ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด หลักสูตรจึงมีจุดเน้นที่สำคัญ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่ง จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ประการที่สอง ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและประการสุดท้ายคือนักเรียนที่มีความหมายต่อผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่างๆอย่างหลากหลาย

ในส่วนของการส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร ได้นั้นหลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ของท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยเรียนรู้กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความสามารถจะพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาสังคมของตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นได้ รวมทั้งจะให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองเกิดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น เช่นเดียวกับ สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ (2535) ได้กล่าวถึงการใช้อนุปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ว่า อนุปัญญาชาวบ้าน (Popular wisdom) หรืออนุปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือปัญญา ณ ชาวบ้าน หรือปัญญาชนท้องถิ่น (Intellectual organic) หมายถึงพื้นเพ รากฐาน ของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงคือประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้มาจากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สะสมสืบต่อกันมา ส่วนแนวทางในการนำอนุปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนนั้นในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นที่

ฐานอาชีพ (ก.พ.อ.)ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าร่วมในการศึกษาปัญหาท้องถิ่นทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดกระบวนการประสานงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง ตลอดจนระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการการศึกษา ในทำนองเดียวกัน วิรัตน์ บัวขาว (2535) กล่าวว่าการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้นเน้นไปที่ภูมิปัญญาในชนบทของไทยเมื่ออยู่มากมายและมีค่า บ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าด้านการแพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม

เหล่านี้เป็นต้น โดยกระทรวงศึกษาธิการจะต้องเปิดใจกว้างเร่งสำรวจ ตรวจสอบ สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ เอาไว้ โดยจัดการศึกษาและใช้หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง และยังมี อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (2538) ได้พูดถึงในเรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาเอาไว้ว่า ต้องให้มีความเป็นอิสระในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษาของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่จะต้องแทรกความรู้ที่มีความจำเป็นสำหรับเขาในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจลงไป หรือแม้แต่ ดร. ถิปปนันท์ เกตุทัต (2538) ก็ได้กล่าวเกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของครอบครัว ความเข้มแข็งของชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันสังคม มุ่งก่อหนุนการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ สร้างสรรค์ปัญญาและความเป็นปึกแผ่นของสังคม เอาไว้ว่า พ่อแม่และสื่อมวลชนต้องช่วยอบรมดูแลเด็กและเยาวชน รัฐต้องกระจายงานสู่ชนบท สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนมีผู้นำชุมชนจำนวนมากที่ช่วยก่อหนุนให้เกิดการเรียนรู้ ยกฐานะชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน รัฐ ธุรกิจเอกชน วงวิชาการ และองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ต้องผนึกกำลังกันสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พึ่งตนเองได้และในฐานะคนเป็นของชุมชนต้องเรียนรู้จากชุมชนถึงสภาพการทำมาหากิน สภาพประวัติศาสตร์ของชุมชน นำเรื่องจากชุมชนมาสอนเป็นตัวอย่างเสริมหลักวิชาการในหนังสือ ช่วยชุมชนในการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน

2.8 การเรียนการสอน

2.8.1 หลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางการศึกษา ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการเรียนการสอนจะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยดีทั้งผู้สอนและผู้เรียน และช่วยให้ครูได้มีทิศทางในการกำหนดขอบเขตของการสอน

ความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกสังคมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535)

หลักสูตรเป็นเสมือนพิมพ์เขียวในการจัดการศึกษาหลักสูตรจึงเป็นหัวใจและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรมิได้หมายความว่าแค่เป็นหนังสือที่เป็นรูปแบบต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลาย รวมทั้งภาพจำลองของสังคมไว้ในในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในสถานศึกษาทุกแห่ง ซึ่งตัวของหลักสูตรจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาของแต่ละรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล หลักสูตรโดยส่วนรวมมักจะควบคุมองค์ 3 แห่ง

การศึกษาคือ พุทธศึกษา (ให้มีปัญญาความรู้) จริยศึกษา (ให้มีศีลธรรมอันดี) และพลศึกษา (ให้มีร่างกายสมบูรณ์)

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย ซึ่งแต่ละคนก็ให้ความหมายต่างกันไป เช่น

กรมวิชาการ (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “หลักสูตรหมายถึง ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ”

สังค อุทรานันท์ (2532) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรออกมาเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) หลักสูตรคือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบไปด้วย เนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่าย หรือชั้นตอนอย่างดีแล้ว

2) หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียนที่ได้วางแผนเอาไว้ล่วงหน้าเพื่อมุ่งหวังให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ต้องการ

3) หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น สำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กนักเรียน

4) หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน ซึ่งทำให้เขาได้รับรู้และได้ตอบสนองต่อการแนะนำของโรงเรียน

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาความรู้ รับผิดชอบ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่สังคมหรือประเทศชาติต้องการ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กรมวิชาการได้กำหนดแนวดำเนินการซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นคือ

ข้อ 1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามหลักการและสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

ข้อ 2. การจัดการเรียนการสอนให้ยึดผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

และในการจัดหลักสูตรนั้นนอกเหนือจากทางกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำไปแล้วนั้นยังมีผู้ที่ให้ความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวคือ

อมรศักดิ์ หวันทา (2536) กล่าวว่า การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น

1) ต้องวางแผนการศึกษากำหนดปรัชญาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยการนำ

เทคโนโลยีมาใช้ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในกระบวนการเรียนการสอน เป็นธรรมชาติโดยคำนึงถึงการให้ความรู้แก่ผู้ในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้น

2) โรงเรียนขยายโอกาสจะต้องเน้นทั้งด้านวิชาการและงานอาชีพโดยให้เยาวชนได้ฝึกนิสัย การคิด วิเคราะห์แบบสังเคราะห์ให้มากขึ้นนำข่าวสารข้อมูลมาใช้ในการแก้ปัญหา การจัดหลักสูตรจะต้องยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เยาวชนของชาติอยู่ในสังคมได้อย่างดี นั่นคือจะต้องจัดการศึกษามาก่อนในอนาคคให้รู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่รู้ภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดีมีความเก่งในทักษะอาชีพหลายอย่าง

3) ปรับกระบวนการที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม

4) จัดหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสเพื่อไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) จะต้องเน้นการให้การศึกษาในด้านสุขภาพร่างกายและคุณธรรมที่สอดคล้องกับชีวิตให้มากขึ้นโดยให้มีความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมมีความรู้ทางสุขภาพอนามัย มีความรู้ความสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลาและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทุกระดับมีการกำหนดหลักการ และจุดมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

หลักสูตรประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
- 2) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียน ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
- 3) เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดหมายหลักสูตรประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่ดี ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้สภาพอ่านออก เขียนได้ และคิดคำนวณได้
- 2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 3) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
- 4) สามารถวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 5) มีความภูมิใจในความเป็นไทยมีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 6) มีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- 7) มีความรู้ทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 8) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดี ของบ้านและชุมชนตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมชุมชนรอบๆบ้าน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
- 2) เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
- 3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมายหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการจัดการศึกษาหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ
- 2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
- 3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่างๆ
- 4) มีความภูมิใจในความเป็นไทยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

- 5) มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
- 6) มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
- 7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสมาชิกมีความสามารถในการจัดการและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนสามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนเอง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายมีหลักการดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจและสังคม
- 2) เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ
- 3) เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมายหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
- 2) มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการและเทคโนโลยีต่างๆ
- 3) สามารถเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
- 4) สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
- 5) มีความภูมิใจในความเป็นไทยเสียสละเพื่อส่วนรวมให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
- 6) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
- 7) มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

- 8) นิยักรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทักษะในการจัดการ
- 9) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของประเทศ

ประเภทของหลักสูตร

- 1) หลักสูตรรายวิชา
- 2) หลักสูตรสหสัมพันธ์
- 3) หลักสูตรผสมผสาน
- 4) หลักสูตรหมวดวิชา
- 5) หลักสูตรวิชาแกน
- 6) หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ
- 7) หลักสูตรที่เน้นสมรรถภาพ
- 8) หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม
- 9) หลักสูตรที่เน้นความต้องการ และความสนใจของแต่ละบุคคล

รูปแบบการจัดโครงสร้างหลักสูตร

- 1) รูปแบบหลักสูตรรายปี
- 2) รูปแบบหน่วยกิต

2.8.2 การจัดและดำเนินการด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นงานที่สำคัญ และเป็นงานหลักของโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียนเลยทีเดียว โรงเรียนจะดีหรือเลว มีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้นนักการศึกษาได้เสนอแนวความคิดไว้แตกต่างกันดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวว่า การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนทำร่วมกัน การเรียนคือกิจกรรมที่เด็กทำ การสอนคือกิจกรรมที่ครูทำ ในทางปฏิบัติกิจกรรมทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อมๆกัน จึงเรียกรวมกันว่า

กิจกรรมการเรียนการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2537) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนต้องอาศัยการสอนซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วนการสอนหมายถึงการจัดดำเนินการของผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนเป็นกิจกรรมที่เด็กทำส่วนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูทำซึ่งทั้งสองอย่างการเรียนการสอนจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไปโดยแยกออกจากกันไม่ได้ตั้งนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงหมายถึง กิจกรรมที่ครูและเด็กร่วมกันทำเพื่อให้เกิดความรู้การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยการทำกิจกรรมต่างๆที่กำหนดขึ้น

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2527) กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 2 ประการคือ

1) ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้มากกว่าท่องจำ

2) ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีความคิดวิจารณ์ และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการสอนของครูต้องมุ่งให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้มากกว่าการท่องจำ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) จัดให้มีแผนการสอนให้ครบทุกชั้น และทุกกลุ่มประสบการณ์
- 2) จัดห้องเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียนรวมถึงการจัดวัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ
- 3) จัดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) จัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
- 5) จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร แบบพิมพ์ต่างๆที่สนับสนุนการเรียนการสอน ให้เพียงพอทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์
- 6) จัดทำแผนปฏิบัติงาน การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอน

จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา อยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพงานการจัดการเรียนการสอนมีหลายงาน ได้แก่ การจัดทำประมวลการสอน การจัดทำแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน จัดครูอาจารย์เข้าสอน การสอนซ่อมเสริม การเลือกตำราเรียน การจัดทำคู่มือครูทางด้านวิชาการ การจัดทำคู่มือเรียนนักศึกษา และการจัดห้องศูนย์การควบคุมการเรียนการสอน การพัฒนาครูอาจารย์เป็นสิ่งสำคัญ การปรับปรุงการเรียนการสอนสถานศึกษาควรวางแผนปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของตนเอง โดยการพิจารณาจากนโยบายของกระทรวงเป็นหลัก

กระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นการจัดการให้เกิดการดำเนินงาน
 ทุกอย่างให้เป็นไปอย่างมีระบบและสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ ต้องมีการจัดการในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การสอนหรืองานวิชาการ
- (2) การเตรียมการสอน
- (3) การจัดทำแผนการสอน
- (4) การเตรียมอุปกรณ์การสอน
- (5) การทำสื่อการสอน
- (6) การปฏิบัติการสอนจริง
- (7) การค้นคว้าความรู้เพื่อพัฒนาการสอน
- (8) การสอนแทน
- (9) การสอนเสริม
- (10) การสอบแก้ตัว
- (11) การจัดทำทะเบียนวัดผล
- (12) การจัดงานธุรการ และงานบุคลากร หรืองานสนับสนุนการสอน
- (13) งานธุรการ
- (14) งานห้องสมุด
- (15) งานอนามัย
- (16) งานบุคลากร
- (17) งานโสตทัศนศึกษา
- (18) งานโภชนาการ
- (19) งานการเงินและพัสดุ
- (20) งานแนะแนว
- (21) งานกิจกรรมนักเรียน
- (22) การจัดการงานอื่นๆ ได้แก่ งานที่ไม่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1 และ ข้อ 2
- (23) งานข้อมูล
- (24) งานปกครอง
- (25) งานบริการชุมชน
- (26) งานเกี่ยวกับหน่วยราชการอื่น
- (27) งานสหกรณ์โรงเรียน

2.8.3 การบริหารบุคลากรทางวิชาการ

บทบาทของบุคลากรทางการศึกษานั้นเป็นที่คาดหวังของหน่วยงาน บุคคล และสังคม ต้องการเห็นครูแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามแนวทางที่สอดคล้องกับลักษณะของอาชีพ สภาพการณ์ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ดำเนินงานตามหน้าที่ของครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน แห่งวิชาชีพ

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2527) ได้เสนอว่าครูควรมีลักษณะ บทบาทที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจ และศรัทธาในอาชีพครู
- 2) ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาอันเป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับทั่วไปใน ชุมชน

อำเภอ สุจริตกุล (2533) ได้สรุปบทบาทของครูที่มีความรู้คู่คุณธรรมไว้ดังนี้

- 1) สั่งสอน ฝึกฝนอบรม บ่มนิสัยศิษย์ พัฒนาคนให้มีปัญญา มีเหตุผล มีความเจริญ อกงามทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และคุณธรรม มีความรู้ความสามารถพัฒนาศิษย์จนเป็นผู้มีความรู้คู่ คุณธรรม
- 2) ศึกษาค้นคว้าวิจัยให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 3) แนะนำกำกับ ติดตามผลการสอน
- 4) ประยุกต์ใช้ทรัพยากร คน และสังคม
- 5) เป็นผู้สร้างและมีมนุษยสัมพันธ์อันดี เป็นผู้บริการทางวิชาการแก่สังคม หรือชุมชน เพื่อความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง
- 6) เป็นนักพัฒนาสังคมและบุคคล ช่วยพัฒนาสังคมและชุมชน มิให้เกิดมิฉาชีพ

ในขณะเดียวกัน รุ่ง แก้วแดง (2541) ก็ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของครูว่า ไม่ว่าจะจัดรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนและไม่ว่าจะมีเทคโนโลยีที่ ทันสมัยสักเพียงใดก็ตาม ครูยังมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนการสอน เราต้องการให้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพ ครูที่ สามารถยกระดับสติปัญญาของมนุษย์ให้สูงขึ้นได้และเห็นความสำคัญ เช่นเดียวกับ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสีได้กล่าวถึงครูไว้ว่า “ ครูคือเมล็ดพันธุ์แห่งความดีงาม ตกไปอยู่ที่ใดก็ทำ ให้ที่นั่น มีแต่ความดี ความเจริญ อุคตสมบูรณ์ ” นอกจากนั้นแล้ว ศรีสมร พุ่มสะอาด (2530) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีคุณภาพไว้ว่า ครูต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนโดย ต้องเป็นทั้งผู้นำทางด้านความรู้ การปฏิบัติตน การประกอบอาชีพ ช่วยเหลือแนะนำในการแก้ไข

ปัญหาต่างๆและอีกคนหนึ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สังคมต้องการ คือ สุพรรณ มาตติยกุล (2532) ไว้ว่า ครูจะต้องเป็นตัวอย่างของชาวบ้าน ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และเยาวชน

2.8.4 การบริหารสื่อการศึกษา

ได้กระคับประณตศึกษาเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตและพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นวัยที่มีความสุขอยู่กับพ่อแม่ กิน และนอน มีโลกของตัวเองจากจินตนาการ สนใจและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รอบตัวเอง ชอบทดลองของแปลกใหม่ ชอบการลอกเลียนแบบจากพ่อ แม่ พี่น้อง คนใกล้ชิด ยังไม่รู้แยกแยะว่าอะไรไม่ดี อะไรดี ถูกหรือผิดอย่างชัดเจน การเรียนรู้ของเด็กในวัยประถมศึกษาจะเป็นการเรียนรู้อยู่ 3 แบบ คือ

1) เรียนรู้จากบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ผู้ปกครอง เด็กจะเรียนรู้จากพ่อ แม่ เป็นแบบอย่างมากที่สุด ตั้งแต่ลักษณะท่าทาง การเดิน การพูด การแสดงออก ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ของเด็กเป็นการเรียนรู้จากสื่อบุคคลค่อนข้างมาก

2) เรียนรู้จากสังคมรอบตัวเด็ก เช่น สังคม พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สังคมในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่สังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กนักเรียนและเพื่อนเด็กด้วยกัน การเรียนรู้ของเด็กในสภาพเช่นนี้ นอกจากเด็กจะเรียนรู้จากสื่อที่เป็นบุคคลแล้ว เขายังเรียนรู้สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวด้วยสื่อต่างๆ เช่น

- (1) สื่อหนังสือพิมพ์
- (2) สื่อภาพยนตร์
- (3) สื่อวิทยุกระจายเสียง
- (4) สื่อโทรทัศน์
- (5) สื่อพื้นบ้าน เช่น ลิเก หมอลำ ละคร

3) เรียนรู้จากโรงเรียน โรงเรียนนับเป็นสังคมอย่างหนึ่งที่สำคัญของนักเรียน เพราะนอกจากบ้านและครอบครัวแล้ว เด็กในวัยประถมมักจะถูกบังคับให้มาเรียนหนังสือที่โรงเรียน เด็กจะต้องพบกับครูทุกวันทุกชั่วโมง เพื่อเรียนวิชาและประสบการณ์ต่างๆจากครูในฐานะครูเป็นผู้รอบรู้และผู้ให้ การถ่ายทอดความรู้ของครูไปให้นักเรียนนั้นสื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับเด็กประถมศึกษาเพราะครูผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆมิได้เป็นผู้เก่งไปเสียทุกคน ครูที่สอนเก่งมากมีประมาณ ร้อยละ 2 เท่านั้น ครูสอนเก่งมีประมาณ ร้อยละ 14 ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 68 เป็นครูที่มีความสามารถปานกลาง ดังนั้นสื่อการสอนจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดความรู้จากครูไปยังนักเรียนได้เป็นอย่างดี (ชัยขย พรหมวงศ์. 2532 : 7 - 10) การใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนของครูให้ได้ผลดีควรมีหลักดังนี้

- 4) สื่อควรสอดคล้องกับธรรมชาติและจิตวิทยาของเด็กวัยประถมศึกษา
- 5) สื่อที่ครูนำมาควรสอดคล้องกับเนื้อหา
- 6) ควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้สื่ออย่างชัดเจน
- 7) กำหนดขั้นตอนในการใช้สื่อ
- 8) ทำการทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อก่อนนำไปใช้
- 9) ทำการทดลอง ตรวจสอบ สื่อก่อนนำไปใช้
- 10) ชี้หลักการใช้สื่อผสมหลายอย่างในรูปของชุดการสอน
- 11) ขอให้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือช่วยเรียนมากกว่าเป็นเครื่องมือช่วยสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้กำหนดแนวทางการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลายในแต่ละกลุ่มประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การเกิดกระบวนการต่างๆตามหลักสูตรต้องการ
- 2) ให้ใช้หนังสือของกระทรวงศึกษาธิการประกอบการเรียนการสอนเป็นหลักส่วนหนังสือเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบให้โรงเรียนเป็นผู้พิจารณา
- 3) ให้โรงเรียนจัดหาหนังสือแต่ละกลุ่มประสบการณ์ไว้ประจำห้องเรียนตามบัญชี รายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้
- 4) ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครูตามหลักสูตรมัธยมศึกษา และสงวนการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู และแบบฝึกหัดในระดับประถมศึกษาไว้ เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา และความเป็นเอกภาพทางการศึกษา
- 5) ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์และอุปกรณ์การเรียนการสอน
- 6) ให้กรมวิชาการจัดและปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตร และตามความจำเป็น

สรุปว่า สื่อการสอน (Instructional media) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วขึ้น การจัดสื่อการสอนเป็นการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพทางด้านวิชาการ ซึ่งได้แก่การบริการ การจัดหา การบำรุงรักษา และการประเมินผล งานด้านสื่อการสอนเป็นต้น

2.8.5 การวัดผลประเมินผล

การวัดและการประเมินผลเป็นกิจกรรมสอดแทรกอยู่ทุกขั้นตอนของการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ก่อนการจัดการเรียนการสอนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนซ้ำ ระหว่างการเรียนก็เพื่อปรับปรุงผลการเรียน และผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะๆ และประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนเป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน ในแต่ละรายวิชา/ภาคเรียน เพื่อตรวจสอบให้แน่ชัดว่านักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการประเมินผล

ผลการประเมินมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ในแง่มุมต่างๆดังนี้

- 1) ผู้เรียน การประเมินผลเพื่อการปรับปรุง (Formative evaluation) ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขการเรียนของตนได้ ก่อนที่จะก้าวไปศึกษาเนื้อหาใหม่ ผลการวิจัยบ่งว่าบุคคลจะแก้ไขตนเองได้ดีต่อเมื่อรู้จักพร่องของตนเอง ส่วนการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative evaluation) ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนระยะยาวในการค้นคว้าหาแนวทางการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ
- 2) ผู้ปกครอง การรายงานผลการเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองรู้ความก้าวหน้าของนักเรียนในปกครองและช่วยให้เกิดติดต่อสัมพันธ์ระหว่างทางบ้านกับทางโรงเรียน เพื่อช่วยสนับสนุนพัฒนาการในตัวผู้เรียน
- 3) ครูผู้สอน ผลการประเมินผลช่วยให้ครูผู้สอนสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนได้ถูกจุด เช่นเลือกสิ่งเร้าใหม่ เลือกวิธีสอนใหม่ หรือนำมาใช้ในการจัดกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพที่สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น
- 4) ฝ่ายแนะแนว การประเมินผลที่ดีจะช่วยการทำงานของบริการแนะแนวในโรงเรียนได้มาก เช่นช่วยวิเคราะห์ความเด่น ค้อยของผู้เรียน เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางในการแนะแนวการเรียนอาชีพให้แก่ผู้เรียน
- 5) ผู้บริหาร อาจได้รับประโยชน์จากการรายงานผลการเรียนของผู้เรียนในแง่ต่างๆทำให้ทราบมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งนำไปสู่แนวทางปรับปรุงส่งเสริมสภาพการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอน และใช้เป็นข้อมูลในการปฐมนิเทศครูใหม่

ชนิดของการประเมินผล

จำแนกตามจุดประสงค์ของการประเมิน แบ่งได้ 4 ชนิดคือ

1) การประเมินผลก่อนเรียน (Placement test) เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนต่อไป ผลการประเมินสามารถนำไปกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนให้อยู่ในระดับที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หรือนำไปใช้ในการปรับพื้นฐานความรู้เดิมให้มั่นคงขึ้น นอกจากนี้การประเมินก่อนเรียนยังมีประโยชน์อีก 2 ประการคือ เพื่อตรวจสอบว่าจุดประสงค์ข้อใดของผู้เรียนรู้แล้วจะคัดออกไปไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือใช้เป็นข้อมูลในการจัดกลุ่มผู้เรียนและใช้เป็นพื้นฐานสำหรับเปรียบเทียบความก้าวหน้าของผู้เรียน

2) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียน (Formative evaluation) กระทำในระหว่างที่มีการเรียนการสอนอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนและตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนการสอน การประเมินผลแบบนี้มีบทบาทในการเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนในแง่ที่ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองเป็นระยะ

3) การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง (Diagnostic evaluation) การประเมินชนิดนี้สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการประเมินผลชนิดที่ 2 ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนทำกับผู้เรียนที่มีปัญหาทางวิชาการเพื่อหาจุดบกพร่องของเด็กและสาเหตุของปัญหา การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยทำให้การสอนของครูผู้สอนมีทิศทางมากขึ้น

4) การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative evaluation) เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละระยะ เช่น ตอนสิ้นเทอม กลางปี กลางเทอม และสิ้นปี เป็นต้น

แนวคตินในการประเมินผลการเรียน

1) แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ เกณฑ์ขั้นต่ำของการผ่านรายวิชา ก่อนสอบรายวิชานั้น

2) วัดผลประเมินผลระหว่างเรียนเป็นระยะๆตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งจุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรม ด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ

3) การวัดผลกลางภาคเรียนอย่างน้อย 1 ครั้ง ตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนการสอน

4) ประเมินคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ตลอดภาคเรียนเพื่อเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนสมบูรณ์รอบด้าน ทั้งในด้านความรู้พื้นฐานสำหรับการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาอาชีพการประเมินผลลักษณะนี้ ให้สังเกตคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนโดยเน้นความรู้สึกละดับคุณภาพของการแสดงออกซึ่งค่านิยม จริยธรรมนั้นๆ ระดับคุณภาพจะเริ่มแสดงออกเพราะถูกบังคับ แสดงออกตามแบบ แสดงออกด้วย

ตนเอง และแสดงออกอย่างชื่นชม ภาคภูมิใจและสง่างาม การประเมินคุณลักษณะนี้ อาจจะใช้เครื่องมือวัดเพื่อประเมินหลายๆเครื่องมือ เช่น เครื่องมือวัดให้ผู้เรียนวัดตนเอง ปรับปรุงตนเอง

5) วัดผลปลายทางเรียนโดยดำเนินงานตามแผนการสอนตามที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประจักษ์ อุราศรี (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการศึกษา โรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของ กรรมการศึกษาส่วนมากได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านกำลังแรงงาน การเงิน และ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ ครูใหญ่ และคณะครู ส่วนหน้าที่ด้านอื่นๆ มีการปฏิบัติเป็นครั้งคราวหรือน้อยมาก

ไพศาล อินทับทัน (2527) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะให้คณะกรรมการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ ตามที่กำหนดไว้มากกว่าปฏิบัติจริงโดย ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างต้องการให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการประสานงานกับสถาบันต่างๆ ในชุมชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่การให้คำแนะนำหรือเสนอแนะแก่ผู้บริหารโรงเรียน และด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจการทั่วไปของโรงเรียน

ชาญฤทธิ์ แสงมณี (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาในบทบาทที่ปฏิบัติจริงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษายู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนที่เป็นปัญหาที่มีความถี่สูงและรองลงมาคือ ชาวบ้านส่วนมากยากจนจึงช่วยโรงเรียนได้น้อยและกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งประกอบอาชีพของตนจึงปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ตามลำดับ

อนุพนธ์ โสมมีชัย (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังให้มีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียน และด้านการให้ความเห็นชอบของแผนปฏิบัติการโรงเรียน มีความคาดหวังในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ “ มาก ”